

Kloosterkerk – 22 maart 2020 – ochtendgebed in kleine kring
Vierde zondag van de Veertigdagentijd – 'Laetare' – 'Verheugt u' – Jesaja 66,10
Johannes 6,1-15

Gebed om ontferming

Terwijl de zon schijnt
en de natuur ongegeneerd
uitbarst in lentetooi
hangt over ons
en over ons gemoed
een grauwsluiert
we maken er
het beste van
maar dit alles
doet wel iets
met ons
we leren onszelf
kennen
– wie weet opnieuw –
als de optimist
of de hypochonder
als de doener
of als degene
die in zijn schulp kruipt
als de onverstoorbare mens
of de angstige.
En we vragen ons af:
is er
naast onszelf
nog iemand
bij wie we
schuilen kunnen
een toevlucht?
En daarom bidden wij:
Heer, ontferm U...

Terwijl de lucht
hemelsblauw is
en de natuur
zich ongeremd
ontvouwt
keren wij
steeds meer
in onszelf
onze wereld
wordt kleiner
ontmoetingen
worden virtueel
de ander
zien we niet meer
van aangezicht tot aangezicht
dat alles
doet wel iets
met ons
we vinden weer
nieuwe wegen
om ons te verbinden
met elkaar
met wie kwetsbaar zijn
– en wie weet
zijn we dat zelf –
nieuwe vormen
om bij elkaar
te kunnen schuilen
en daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Terwijl
de aarde
onverstoobar
doordraait
eb en vloed
hun onbewogen gang gaan
zijn wij mensen
van ons stuk
dit alles
doet wel iets
met ons
dat we zijn
overgeleverd
aan het onbekende,
maar gold dat niet al voor
de vluchtelingen
de hongerenden
de armen
de daklozen
die zonder perspectief
rondzwerven
over deze wereld.
Misschien brengt
dit ons
dichter bij elkaar
leren we
bij elkaar
schuilen
en daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

In het verhaal van deze zondag zien we dat een grote groep mensen achter Jezus aanloopt. Mooi, zou je denken, maar bij Johannes denkt Jezus daar anders over. Het is duidelijk dat hij vindt dat de mensen hem niet om de goede reden volgen. Ze doen het vanwege de tekenen die hij bij zieken heeft gedaan. Nu vermeldt Johannes tot aan dit zesde hoofdstuk maar één teken van een zieke die genezen wordt (Johannes 4,43-54), maar we verstaan de geest van zijn opmerking. De mensen lopen achter Jezus aan omdat hij iets bijzonders, een kunstje kan. En Jezus is daarover ongemakkelijk. Bij de genezing van de zoon van de hofbeampte verwijt hij de mensen ('jullie!'), dat ze alleen maar geloven als ze tekenen en wonderen zien. En ook na de bruiloft te Kana aan het begin van het evangelie is Jezus achterdochtig wanneer veel mensen achter hem aan gaan *omdat* – zoals Johannes het zegt – *ze de tekenen zagen die hij deed*. Precies daarom heeft hij geen vertrouwen in hen, ze kijken niet verder dan de buitenkant.

Je zou je af kunnen vragen: waarom doet Jezus die tekenen als ze zoveel misverstand oproepen? Iedere communicatieadviseur zou hem vertellen, zoals we dat deze dagen iedere keer weer horen: helder communiceren. Maar bij Johannes ligt zoiets altijd een slag ingewikkelder. Voor hem zijn die tekenen geen doel op zichzelf. Het begint er nooit mee dat Jezus zegt: vrienden, de belangstelling loopt terug, het is weer tijd voor een teken, tijd voor wat vuurwerk. Het begint altijd met een mens in concrete omstandigheden: een bruiloft die in het water dreigt te vallen, een ziek kind, en hier een menigte zonder eten. Het gaat niet om het teken, het gaat om de mens en zijn tekort, om de zorg voor wie met tegenslag te kampen heeft.

Precies daar gaat het ook in deze vreemde tijden om. En we zien dan gelijk de verschillen: er zijn mensen en organisaties die bij de mens en wat die nodig heeft beginnen en het is een godsgeschenk dat er zoveel zijn die dat gewoon doen. Bij hen gaat het om de humaniteit. Zij kijken naar de ander om, met de mogelijkheden die ze hebben en soms gaan ze nog verder dan hun mogelijkheden, uit menslievendheid. Maar er zijn er ook die niet bij de ander beginnen: zij beginnen bij zichzelf, bij het politieke gewin, bij de mogelijkheid ergens een slaatje uit te slaan; en iets ervan vind je misschien bij jezelf: is het werkelijk alleen de ander die de neiging tot hamsteren niet kan onderdrukken. Misschien zegt u oprecht: het is mij vreemd. Ik geloof u.

In het evangelie begint de man van Nazareth bij de ander, bij wat er schort, bij wat niet lukt, bij wat misschien dom is geweest, bij wat je overkomt. Hij begint bij wat de ander nodig heeft. En hier gaat het om het meest elementaire: brood. *Waar kunnen we brood kopen om deze mensen te eten te geven?* vraagt Jezus dan ook. Hij vraagt niet: is dit het moment voor een teken? Hij zegt ook niet: o, nee niet weer die mensen die altijd maar achter me aanlopen. Jezus brengt het terug tot de basis: er zijn veel mensen, er is geen eten, hoe lossen we het op? Is er hier ergens iets te koop?

En dan komt Filippus. Hij snapt het, maar ziet toch een groot probleem. Zelfs 200 denarie is niet genoeg, zegt hij. U moet weten, één denarie is ong. een dagloon. Het gaat dus over veel geld, ruim een half jaarsalaris van een dagloner. Kijk, we kunnen die reactie natuurlijk afdoen als gebrek aan vertrouwen. En dat is het misschien ook wel, maar laten we Filippus niet te snel afserven. Want dat is toch de angst van een mens, dat we vaak niet weten of iets gaat lukken, waar het op uit zal lopen. Kijk, we kunnen wel zeggen dat het wel goed komt met de coronacrisis, en ik hoop het met ieder die het zegt, maar we weten het niet; en wat 'goed komen' is, is voor ieder mens heel verschillend. De toekomst ligt vandaag, net als iedere dag, als een open boek met lege bladzijden voor ons, en we vullen de bladzijden met wat er gebeurt en wat we doen, maar er is geen inhoudsopgave om alvast te kijken wat het volgende hoofdstuk wordt. En wat wijsheid is, dat weten we misschien pas over een jaar, of veel later, over tien jaar. Dan zegt iemand: 'met de kennis van nu' hadden we het anders moeten doen. Maar wat straks 'de kennis van nu' is, dat is nu de kennis van straks. We staan voor een open toekomst waarvan we niet weten wat die brengt. Niet alles is maakbaar, laat staan de toekomst.

Ik aarzel dan ook om deze crisis al te snel als een kans te zien. Churchill zei wel: 'Never waste a good crisis', maar we moeten niet te vroeg weglopen van de diepte ervan. En dat geldt voor iedere crisis, deze grote, maatschappelijke, maar ook de persoonlijke crisis. 'Er sterker uit komen', 'kansen zien', 'de dingen voortaan anders doen'. Wie weet, maar het geldt niet vanzelf voor wie er niet meer uitkomt, voor wie werkelijk lijdt aan de ellende, voor wie een naaste begraven moet, zijn bedrijf in rook ziet opgaan, voor de mensen op Lesbos voor wie we vandaag collecteren en die al zoveel hebben meegemaakt dat het hun levensverhaal voorgoed

verandert.

Dat is één kant van het verhaal: het grote gebaar, de planning van de toekomst – we kunnen niet zonder, maar het is goed te beseffen dat ze telkens weer gecorrigeerd, om niet te zeggen: in de war geschopt zullen worden door de realiteit die zich op onverwachte manier aandient.

Wat de Filippus in ons zegt, is geen onzin. Wie zomaar uitgaat van een wonder, doet de harde werkelijkheid te kort.

Maar daar houdt het verhaal niet mee op. Naast Filippus staat Andreas. Hij begint ergens anders, niet bij het grote probleem, ook niet bij de grote oplossing. Andreas begint klein. Hij wéét heel goed wat er niet is, maar hij begint met wat er wél is: *Er is hier wel een jongen met vijf gerstebroden en twee vissen*. Kunnen we daar iets mee?

En vanaf dat moment kantelt het verhaal. Niet omdat er een wonder gebeurt, maar omdat wát er is, niet terzijde wordt geschoven als ontoereikend, niet haalbaar, onrealistisch. Anders gezegd: dat is het wonder, dat is het teken. Er wordt met bijna niets iets gedaan. Het weinige wordt het begin van iets nieuws, zo klein als het is: vijf broden en twee vissen. Zal het wat gaan worden? Ja, dat is de vraag. Dat is altijd de vraag van wie met iets kleins begint. Heeft het zin? Kan ik een verschil maken? Maakt het uit? Kan een ander het niet beter doen? Hangt het van mij af?

Al die vragen die wij onszelf stellen zijn met een 'ja' en een 'nee' te beantwoorden. Hangt het van mij af, heeft het zin? 'Ja', dat heeft het, in die zin, dat ieder mens met iets beginnen kan. Maar er is ook een 'nee', in de zin dat het niet van mij alleen af hangt. In het verhaal begint het met die Ene, die het brood neemt, breekt en deelt. Van hem uit verspreidt het brood zich over alle mensen, de vis is eindeloos opnieuw deelbaar. Ieder geeft het hem of haar aangereikte stukje brood en vis weer anders door, op zijn eigen manier.

In deze dagen zal het niet anders zijn: te doen en te laten naar je kunnen, je mogelijkheden, je aanleg. Een psycholoog zei deze week in de krant dat ieder mens een dominante reactie heeft. Juist in de crisis, komt die reactie sterk boven drijven, soms zo dat je er in doorschiet: de één is alleen maar de ander aan het helpen, en vergeet zichzelf, de ander zondert zich af, zit in een klein hoekje en wordt eenzaam en weer een ander maakt zich onmiddellijk afhankelijk van de ander als hij het even niet meer weet en verliest zijn weerbaarheid.

Je daar bewust van zijn, kan helpen om niet in een of andere kramp te schieten. Brood en vis kunnen op allerlei manieren gedeeld worden. Gelukkig maar. En op al die verschillende manieren zijn het antwoorden op de honger die er is, honger naar eten, gerechtigheid, aandacht, zorg, stilte. Wonderlijk hoe die man uit Nazareth het weinige dat er is, zo weet te delen dat er genoeg is, meer dan genoeg voor ieder mens. (Enough for everyone's need, not for everyone's greed – zei Gandhi).

Wonderlijk, ja zo wonderlijk zelfs, dat de menigte hem gelijk koning wil maken. Maar Jezus onttrekt zich aan die dwang en zoekt de afzondering, hij gaat in zelfgekozen quarantaine. Er is iets wat hem weerhoudt van de wens van de massa. Blijkbaar missen ze de essentie, de werkelijke be-teken-is van dit alles. Johannes heeft het dan ook liever over een teken dan over een wonder. Wat Jezus doet, verwijst naar iets: dat je wat je hebt, hoe weinig het ook is, kunt delen met een ander.

Later bij Johannes zal Jezus zeggen dat hij zelf brood is. Hij is zelf een teken. Hij zal zelf gebroken en gedeeld worden. Als er dan door hem iets nieuws begint, dan niet omdat hij onmiddellijk als koning vanaf de hoogste troon de lakens uitdeelt – hoe dat werkt, dat weten we wel – maar omdat hij zelf ten onder gaat, wegvalt. Het begint met niets, klein, ogenschijnlijk zonder betekenis. Een mens die zich weggeeft voor de ander.

En of het dan Pasen wordt? Zeker: de kalender zegt het, maar of het echt Pasen wordt, dat is precies de vraag als je met lege handen staat, met bijna niks. Dan is het zaak toch maar te beginnen om het weinige, het schijnbaar onbetekenende dat je aangereikt krijgt, te delen: goede woorden die mensen bemoedigen, muziek waarin we kunnen schuilen, weerloze liefde in tijden van corona. Het heeft betekenis.

bronnen:

Raymond E. Brown, *The Gospel According to John XIII-XXI*, New York: Doubleday 1970

Rianne Oosterom. 'Thuis blijven vraagt veel van onze weerbaarheid', *Trouw* 20 maart 2020

Gebeden

Nu onze wereld stilstaat bidden wij dat we bij elkaar schuilen kunnen schuilen in elkaars aanwezigheid en waar dat niet kan schuilen in wat we met elkaar wel kunnen delen als voedsel voor de ziel: gedachten en gedichten muziek en goede woorden tekens van leven. Dat daarin iets doorschemert van uw aanwezigheid in ons midden ook al weten we niet precies hoe en waar.	in Noord-Brabant zoekend naar hoe het verder moet als de gebaande paden ophouden te bestaan.	en meer dan dat en niet verder kunnen en noemen in het bijzonder... voor wie verdrietig zijn om het heengaan van een geliefde we noemen in het bijzonder... Wij dragen hun geliefde dode aan u op in dankbaarheid voor wie zij zijn geweest en wat zij hebben betekend.
Voor allen die onder hoogspanning staan dokters en verplegers overal maar in het bijzonder in Italië, Spanje,	Wij bidden voor verantwoordelijkheid voor elkaar solidariteit tussen de generaties trouw in onze contacten.	En in stilte voegen we aan hun namen de namen toe van wie ons verder persoonlijk ter harte gaan
	Wij bidden voor de zieken voor wie van zorg vervuld zijn hoe het verder zal gaan. We noemen in het bijzonder... Wij bidden voor wie moe zijn alles gegeven hebben	

NB! Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!